

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > חובת הלבבות 006 הקדמה האור הצפון

חובת הלבבות 006 הקדמה האור הצפון

חוזרים קצת אחורה:

והיא הסקמה הצפונה, אשר היא אור הלבבות ונגה הנפשות, ועליה אמר הכתוב (תהלים נא, ח): הן אמת ספצת בטחות ובסתם חכמה תודיעני.

אור הלבבות ונגה הנפשות, זה מגלה את מה שהוא סתום את מה שהוא נסתר.

ואמרו על אהד מהחכמים, כי הנה יושב עם בני אדם עד חצי היום, וכשהיה מתיחד עם אבריו

כלומר כשבני אדם היו יוצאים ממנו.

הנה אומר: הבו האור הצפון, והנה אומר על מצות הלבבות.

זה האור שמגלה את מה שצפון בליבו של האדם. מגלה את הפנים, את הלפני ולפנים, את הדקי דקות של מעמקי נפש האדם. ככל שהאדם עמל יותר הוא מגלה פנים ועוד יותר פנים, ועוד יותר פנים. לשון חז"ל "אור הצפון לצדיקים לעתיד לבוא", כמה כל אדם יזכה מהאור הצפון לצדיקים לעתיד לבוא? כפי עבודתו עם האור הצפון כאן בהאי עלמא כך הוא זוכה לאור הצפון לעתיד לבוא, כפי מה שהוא יצטרף לאור הלבבות ולנוגה הנפשות, הבו אור הצפון, הוא מצרף את עצמו לאור הצפון, בזה הוא מדבק את עצמו לצדיקים לעתיד לבוא, מי שעמל רק בדברי תורה הנגלים ואינו מצרף את עצמו לאור הצפון, הרי שהגילוי שיהיה לעתיד לבוא, שהוא האור הצפון לצדיקים, הוא לא מחובר אליו. מי שכל ימי חייו, העבודה שלו היא לגלות את מה שצפון, יש את מה שצפון בתורה אבל עבודתו לגלות את מה שצפון במעמקי לבבו, אז כל ימי חייו הוא מצטרף לאור הצפון. זה אור שמגלה את המצפונים, שצפון בליבו של האדם, הוא מגלה את הצפון ואת מה שצפון עוד יותר ועוד יותר ועוד יותר, אז כל ימי חייו הוא מצורף תמיד ומוסיף והולך למצפון הפנימי למה שצפון עוד יותר, כפי השיעור הזה כך הוא זוכה לעתיד לבבוא לאור הצפון לצדיקים לעתיד לבוא. בלשונו של החוה"ל יש כאן מתיקות למי שעמל על עבודת פנים, יש מתיקות למי שעמל על עבודת פנים, שכל עסקו, רוב עסקו רובו ככולו עסוק באור צפון ולא באור נגלה בלבד.

זה תמצית העבודה הפנימית של 'דייך שאני ובוראך מכירים מערכך', 'האדם יראה לעיניים וה' יראה ללבב' מי שחי עם השי"ת הוא לא חי עם מה שנאמר על זה האדם יראה לעיניים בעיקר, אלא עיקר חייו בה' יראה ללבב, הוא מצורף לפנים. המתיקות נמצא באור הצפון, זה האור שהוא התענוג של הנשמות לעתיד לבוא, ומי שכל עבודתו גם כאן בהאי עלמא הוא עם האור הצפון, "הבו אור הצפון", אז גם כאן בהאי עלמא הוא מחובר לתענוג של האור הצפון.

צריך להבין שיש שני סוגי הארה בתורה, תורה אור, יש את תורה אור הגלוי ויש את תורה אור הצפון. המתיקות השלימה מונחת באור הצפון, המתיקות החלקית נמצאת באור הגלוי, מיש עמל רק בדברי תורה ועם נפשו באופן הגלוי, בקיום המעשים וכדו', הרי שהוא זוכה למתקיות של אור גלוי למתיקות חלקית, אבל מי שעמל באור הצפון הפנים, הוא זוכה למתיקות הפנימית. עובדי ה' בפנים הם מצורפים לתענוג דלעתיד לבוא. תענוג שלעתיד לבוא זה ככל שהוא מצורף יותר לפנים, לאור הצפון כך הוא מחובר יותר למתיקות לתענוג של הנשמות שהוא מהאור הצפון. זה סוד החיים הפנימיים שכולו עונג. כלול עונג, ככל שהאדם זוכה להיכנס יותר לפנים יותר לפנים עד שהוא מגלה את הצפון האמיתי שזה השי"ת שהוא צפון בלבבות, אבל ככל שנכנסים יותר פנים יש יותר תענוג ויותר תענוג ויותר תענוג, עוד חיבור ועוד חיבור ועוד חיבור, לפני ולפנים,

לפני ולפנים לפני ולפנים. ככה גדול שנכנס לבית קדשי הקדשים, כך אצל האדם בליבו יש לפני ולפני לפני ולפנים הוא נכנס לפניו ששם עין לא ראתה, הא מופקע מהאדם יראה לעיניים ומצורף לה' יראה ללבב.

אלו הם תמצית ההגדרה של החיים הפנימיים שכולו פנים כולו עונג כולו חיבור. זה מה שהיה אומר אותו חסיד על הפנים של העבודה.

— וְנִשְׁאַל אֶתְּךָ מִן הַחֲכָמִים עַל שְׁאֵלָה נְכָרִית מֵעֵינַי דִּין הַגְּרוּשִׁין,

שאלה נכרית כלומר, זה לא מעשה שבא לידו, אלא שאלה בגדרי תורה.

וְהִשִּׁיב אֶת שׁוֹאֵלוֹ: אַתָּה הָאִישׁ הַשׁוֹאֵל עַל מָה שְׁלָא יִזְקֶנּוּ אִם לֹא יִדְעֶנּוּ,

הרי אם לא תדע את אותו דין בהלכות גירושין לא חסר לך מעיקרא יסודי העבודה והדת.

הַיְדַעַתְּ כָּל מָה שְׁאַתָּה חַיֵּב לַדְּעוּתוֹ מִן הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר אֵינְךָ רֹשֵׁי לְהַתְּעַלֵּם מֵהֶם, וְאֵין רְאוּי לְךָ לִפְשָׁע בָּהֶם, עַד שְׁנִפְנִיתְּ לַחֲשָׁב בְּשִׂאלוֹת נְכָרִיוֹת, אֲשֶׁר לֹא תִקְנֶה בָּהֶן מַעֲלָה יִתְּכָה בְּתוֹכָתְךָ וְאַמוּנָתְךָ, וְלֹא תִתְקַן בָּהֶן מַעֲוֹת בְּמִדּוֹת נִפְשָׁךְ.

ידוע שעל החוה"ל הזה, החת"ס היה לומד בכל תחילת לימוד בכל בוקר עם התלמידים, היה לומד חוה"ל, על הקטע הזה הוא אמר שרבותינו ברי פלוגתא על זה [1]. אבל ראשית מה כתוב כאן בדברי החוה"ל. אותו תלמיד שאל שאלה שהחוה"ל מגדיר אותה "שאלה נכרית מעניין דין הגירושין", כלומר לא דבר שבא לידי מעשה אלא בירור אמיתה של תורה, השיב לו אותו רבו, אחד מן החכמים, "אתה האיש השואל על מה שלא יזיקנו אם לא ידענו, הידעת כל מה שאתה חייב הידעת כל מה שאתה חייב לדעתו מן המצוות אשר אינך רשאי להתעלם מהם, ואין ראוי לך לפשוע בהם", עד כאן בלשון החוה"ל אפשר להבין, שיש סדר קדימה, כמו שיש דין של תלמיד ששואל שלושים יום קודם הרגל יש דין להקדים להשיב לו, אז יש סדר של קדימה, ודאי שאם יש לאדם אפשרות ללמוד את מה שהוא צריך לדעת למעשה, יש לו אפשרות ללמוד את מה שהוא לא צריך לדעת למעשה, "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", אז מה שמביא לידי מעשה קודם למה שלא מביא לידי מעשה, זה בהגדרה כללית של סדר לימוד, אז עד כאן היה אפשר להבין בדברי החוה"ל שהוא בא לשאול אותו שאלה נכרית בעניין גירושין שהיא לא למעשה, הוכיח אותו חכם שהוא צריך לעסוק במה שלמעשה ועבודת המידות היא חלק מהלמעשה, אבל זה מדין למעשה ולא למעשה, שניהם דברי תורה רק שזה מדין למעשה ולא לנעשה, ככה היה אפשר להבין את ראשיתם של דברי החוה"ל, אבל בהמשך לשון החוה"ל "עד שנפנית לחשוב בשאלות נכריות, אשר לא תקנה בהן מעלה יתרה בתורתך ואמונתך, ולא תתקן בהן מעוות במידות נפשך", מה זה "לא תקנה בהן מעלה יתרה בתורתך ובאמונתך, וכי העסק בדקויות של הגדרת דברי תורה לא מקנה מעלה יתרה בנפש? אין הכי נמי שזה לא יקנה לו אולי מעלה יתרה בלמעשה של גדול תלמוד שמביא לידי מעשה שהוא עכשיו יושב ועוסק בגט, אבל זה יקנה לו מעלה יתרה בנקודת הנפש.

דברי החוה"ל כאן צריכים תלמוד, הרי ודאי שכל עסק ועסק בעסק התורה וכל שכן בירור אמיתה של תורה, מקנה לאדם מעלה יתרה, לשון החוה"ל "אשר לא תקנה בהן מעלה יתרה בתורתך ואמונתך", צריך להבין, צריך להבין, ודאי שאנחנו רואים כסדר בש"ס שהיה תנאים רבים אבל ודאי שלא כל הפנים שוות ולא כל הדרכים שוות, והיה תנאים שהיה עסקם בכך והיה תנאים שהיה עסקם בכך, להבין את שורשי הסוגייה, היא שיש שני סוגי נשמות בעולם, יש נשמה שהסוג של העבודה שלהם היא בעבודת הדעת, הבירור, ויש נשמות שהעבודה שלהם היא בעבודת הבירור של הלב, יש אנשים שזה העבודה שלהם, ודאי שמזה ומזה אל תנך את ירך, אבל יש שני שורשים במהלכי העבודה, ודאי שנשמתו של החוה"ל היתה ממקום מסויים שהבור לבב הזכות הלב היתה הנקודה שעיקרית של תפיסת חייו, ובדאי שהיה חלק אחר מן החכמים שעיקר חלקם היה בבירורים הדקים, ר' עקיבא היה דורש תילי תילים של הלכות על כל קוצו של יו"ד, בודאי שזה היה חלקו וזה היה עבודתו וזה היה ושרשו, ודאי שיש נשמות שיותר נוטים בעבודתם לדקות העיון ויש נשמות שיותר נוטים בעבודתם לבור הלב ולזכות הלב, אלו הם שני שורשים, אבל לא עם הארץ חסיד ומי שכל עסקו הוא בחכמה בלי לב גוף בלא נשמה זה לא חיים, הדרך שמצוייר כאן בדברי החוה"ל במעשה של אותו חכם היא לא הדרך המסורה לרבים, הרבים לא יכול להיות עיקר עסקם בעבודת הלב, כי אם יהיה עיקר עסקם בעבודת הלב, בחכמה הם לא מצורפים אליה בעיקר ולעבודה שבלב הם לא יגיעו לפנימיות שלה, מזה ומזה הם יצאו נפרדים והרי שהם יחיו חיי חוץ, אצל יחידי הדורות, יחידי דורות, היה מהלך, שהם חיו עם בור הלב חלק עיקרי בחייהם, אבל כל הדרכים בחזקת סכנה חוץ מדרכה של תורה כמו שאומר הרבי מקוצק שכאשר האדם בורר דרך בעבודת ה' צריך לדעת שיש הרבה דרכים בעבודת ה' והדרך של החוה"ל אחד מן הראשונים כמלאכים זה אחד מן הדרכים בעבודת ה', אבל הנטייה הדקה של החוה"ל היא לא קו האמצע של דרכה של תורה שהעיקר הוא כל הזמן בירור תורה. יש שבעים פנים לתורה ולפי"ז שבעים פנים לעבודת הנפש, ובוודאי שיש פנים ששם העבודה שבלב תופסת עיקר חזק מאוד שכמובן בא גם על חשבון זמן של עסק בירור התורה, כדרך מסורה לרבים, כל הדרכים בחזקת סכנה זה קאי על דרכי העבודה אומר הקוצקר, חוץ מדרכה של תורה שהיא הדרך הכי מיוסדת שיש בעבודת ה'. הדרך שמצוייר כאן בלשון

תחילת החוה"ל היא בוודאי שמבטאה את תוקף גילוי נשמתו איך הוא תפס את מהלכי הרבים, זה ברור אבל זה דרך שמסורה לרבים ולא ליחיד, מיש שינהג בכך ויש לו נשמה מאוד גבוהה הוא יכול לחיות בכזה מקום, אבל אם לא הוא יצא קרח מכאן ומכאן, מהתורה הוא יצא קרח ומהבור הלבב הוא יצא קרח וזה לא עלתה בידו, לכן, ודאי שהדרך היא הדרך של כל הדרכים בחזקת סכנה חוץ מדרכה של תורה, שהבסיס של כל דבר הוא העיון הדק, על גבי זה אנחנו מצרפים את כל חלקי העבודה, אבל הבסיס העיקרי של הנפש שכאשר היא מעיינת בעיון הדק אז היא מתעלה למדרגת המוחין וזה בעצם שורש כל בניין קומת הנפש, ומי שינסה ללכת בדרכים אחרות כולם בחזקת סכנה, זה לא אורמ שהוא לא יצליח, היה גדולי דורות שעיקר עסקם היה בחסד, אבל ליחידים יכול להיות כזה דרך, אם רוב בני אדם עיקר עסקם יהיה בחסד יצא מהם חיצוניות שבחיצוניות שבחיצוניות. הרבה הרבה דרכים, הרבה בני אדם קוראים ומוציאים ספרים של כל מיני רבותינו, שכתוב בהם הרבה דרכים בעבודת ה', ובודאי שכיון שהם כתובים בדברי רבותינו אז הם דרכים שהם אמת אבל צריך להבין שהדרכים האלה שנכתבו בדברי רבותינו הם על דרך כלל דרך ליחידים ולא דרך לרבים, אם ברור לאדם שזה דרכו, אז הוא צריך להתנהג כך, אבל הדרך המסורה לרבים, היא דרך של ביסוס של כל דבר על עמל התורה בדכות, זו הדרך, שאר כל הדרכים על אף שיש כאלה דרכים, ומי שיגיד שאין כאלה דרכים אז הוא לא מכיר היטב את ספרי חכמי הדורות שבכל דור ודור, יש כאלה דרכים אבל הסכנה להתעסק בכאלה דרכים, בפרט למי שאין רב מובהק שהוא כזה, היא גדולה מאוד. לכן עיקר הדרך נקטו רבותינו דלא כהחווה"ל שכתוב כאן, לא ח"ו מחמת מיעוט ערכו, אלא מחמת שהדרך לרבים בנויה באופן שונה.

יש מעשה מבהיל שהיה פעם בשיבת פנוביץ, המשגיח ר' חצקל מסר שיחה שהנקודה העיקרית ביותר שיש בחיים היא אמונה, אחרי שהוא גמר את השיחה, הרב שך היה שם, הרב שך דפק ואמר, שלא כך קיבלנו מרבותינו, אלא שהעיקר זה תורה, לא אמונה, זה מעשה שהיה. זה שאלות פנימיות מאוד מאוד מאוד, מה נקודת הפנים. ודאי שבדברי החוה"ל הנקודת הפנים, היא העבודה הפנימית והחכמה היא כלי אליה, צריך להבין שהדברים האלה הם דברים שבמשך כל הדורות כולם היה להם פנים לכאן ופנים לכאן, אבל העיצה העוצה לרוב בני אדם היא ללכת במהלך השורשי שהוא מה שנקרא בלשון הרמב"ם שביל הזהב קו האמצע, כל אלו שניסו ללכת בדרכים הצדדיות רובה דרובא נפלו ומיעוטם הקטן הצליח, מיעוטם הקטן, הרבה בני אדם מוצאים כל מיני ספרים של רבותינו ומנסים להשתמש בהם, דרכי הלימוד דרכי העבודה, אם מישהו לא בר דעת גדול מסוגל בקל ליפול בדרכים האלה אפילו שהם דרכי אמת[2].

והנה אני נשבע, כי מממש ושלשים שנה אני מתעסק במה שצריך לי ממצות תוכתי, ואתה יודע רב טרחי בעיני ורב הספרים אצלי, ולא פניתי לבי למה שפנית לבך לשאל עלי. והצריך להוכיחו ולבישו על זה.

אפשר בפשטות ללמוד את חוה"ל שזה היה איזשהי שאלה מעין ר' ירמיה שאפקוהו מבי מדרשא ועל זה הוכיחו וביישו, אבל נשמת הדברים מורה שהנטיה היתה, אם רואים את סדר בדברים בתורת הרמב"ם בחלקו, שהוא חיבר את ספר משנה תורה בכדי שאדם לא יצטרך לעסוק בספר זולת המשנה תורה ומכח כך לפסוק הלכה, אומרים רבותינו מדוע? בכדי שלאדם יהיה זמן לעבודת הלב, רואים את הדברים האלה בצורת דרכו של הרמח"ל, אבל עוד פעם, ל זו היתה הדרך העיקרית שבה דרכו גדולי הדורות, היתה כזו דרך ויש כזו דרך וזה דרך אמת, אבל זה דרך מסוכנת מאוד. [לא כתוב שתלמד אורח חיים, מה הוא כותב? "ולא תתקן בהן מעות במדות נפשך" משמע שהמכוון של הכל זה מידות הנפש, לא המעשה שבאורח חיים, כך נראה כיוון דבריו בלשון, אם החת"ס היה מבין שזה אורח חיים רק אז מסתמא הוא היה פחות מתנגד].

והנה אחר אמר: למדתי לברר מעשי סמשי ועשרים שנה.

מה כוונת הדבר, את מה הוא למד לברר? האם זה עפ"י דין או לא? למדתי לברר מעשי- מאיזה מקום במהלכי המידות הם נובעים? האדם עושה דבר, הוא מניח תפילין, מה מניע אותו להניח תפילין, הוא מתעטף בטלית מה מניע אותו? הוא עושה חסד, מדוע? וכן על זה הדרך. למדתי לברר מעשי זה לברר את שורשי המעשים במידות.

ואמר חכם אחר: יש מן החכמה מה שהוא צפון בלבבות החכמים כמטמון הנסתר, אשר אם יסתירוהו לא ישיגנו אדם, וכאשר יבלוהו לא יעלם מאדם ישר אמריהם בו,

החכם אמר, יש בליבות החכמים מה שהוא צפון כמטמון הנסתר, מה באמת צפון שם? יש את הכלל שאומר אותו הרב דסלר כידוע, זה לא היסוד שלו אבל זה הוא מביא אותו, ש'סוד' עניינו שגם כאשר אומרים אותו לאדם הוא לא מבין אותו, 'סוד' אין ענינו שראובן אמר לשמעון שהוא רוצה מחר ללכת למקום פלוני ואף אחד לא יודע מזה, אלא ענינו דבר שליבא לפומיה לא גליא ואפי' אם הפה יגיד את זה, אבל מיש שישמע את זה לא יבין מה שנאמר, לא כי המילים הם שפה אחרת, אלא כי האותיות לא יכולות לבטאות את העומק הפנימי של מה שנאמר, זה הגדרתו של סוד.

מה שצפון בליבותם של חכמים "אשר אם יסתירוהו" לא ישיגנו אדם, כי זה דבר נעלם שבני אדם אפי' לא יודעים שישנו. משל למה הדבר דומה? יש מטמון, וכן אדם יודע שי מטמון רק הוא לא יודע איפה זה טמון, אז מה הוא עושה? הולך לחפש את

המטמון, אבל יש מטמון שהוא טמון ואפ"ל לא יודעים שהוא קיים. המטמון שטמון בליבם של חכמים זה מהסוג השני. כל זמן שאדם לא הגיע לנקודת הפנים הוא אפ"ל לא יודע מהי התפיסה הפנימית, זה מטמון שלא ידוע קיומו, אדם ססבור שיש אהבה שיש יראה שיש שאר מידות טובות, אמת! אבל הפנים זו סוגיא חדשה לגמרי, הפנים כאשר האדם מגיע לפנים הוא מבין שמה שהוא תפס קודם הוא לא תפס כלל בערך למה שהוא משיג עכשיו בפנים, זה לא מילים שאפשר לבטאות את זה, זה תפיסה של פנים.

"וכאשר יגלוהו לא יעלם מאדם יושר אמריהם בו"- צריך להבין שגם כארש הם מגלים את זה, רוב בני אדם כן נעלם מהם יושר אמריהם. אדם לומד ספר כמו חוה"ל כמו מסל"ש, האם הוא בעצם מבין את מה שכתוב שם?? בני אדם סבורים שמה שכתוב הם מבינים רק יש קושי לקיים. צריך לדעת שכמעט אין מי שמבין מה שכתוב, זה לא ספר קבלה, אז למה כמעט אין מי שמבין מה שכתוב? כי המושגים הם מושגים של 'צפון' הם מושגי פנים שמי שלא נמצא באותו עולם לא מבין על מה מדובר. ודאי שמי שקורא נראה לו שההוא מבין את הדבר, יש כבר פירושים על החוה"ל, יש פירושים על המסל"ש, אבל זה לא שהמילים לא מובנות אלא התפיסה הפנימית של הספר לא מובנת במה היא עוסקת. זה לא ידיעה, עיצות לכעס עיצות לעצבות עיצות לשמחה, רק שקשה לקיים, לא! החכמה הפנימית כמו שהוזכר לעיל זה חוה"ל זה חכמת הלבבות זה חכמה צפונה, צריך להבין שמאחורי דבריהם של רבותינו, בתוך דבריהם גנוז כאן משהו נעלם. מיש נפתח לו הלב אז הוא תופס מה גנוז כאן, מי שלא נפתח לו הלב הוא לא תופס מה יש כאן ואפ"ל אם יגידו לו את הדברים "יעבור עליהם ולא ירגישם יראם ולא יכירם" הוא לא מבין מה יש כאן, כאשר החכמים מגלים יושר אמריהם, מי תופס את זה? מי שהלב שלו נפתח, והוא קורא את יושר אמריהם פתאום הוא רואה אור גדול הוא רואה את אור הלבבות את נוגה הנפשות את האור הצפון. אבל מי רואה את זה? רק מי שהלב שלו נפתח אז הוא קולט שיש כאן משהו ואז כשהוא רואה את דבריהם הוא רואה את יושר אמריהם. אבל מי שהלב שלו לא פתוח אז גם כאשר הוא רואה את הדברים הוא לא קולט את התפיסה שבהם הדברים נאמרו. כל זמן שהעירלות שבלב חלה על האדם הוא לא תופס מה עשו חכמי המוסר. צריך להבין, חכמי המוסר עוסקים באור הצפון, זה דבר שצפון מבני אדם. לא כי הם לא עמלים בו לכן הם לא השיגו אותו, הם לא תופסים מה הסוגיא כאן, בלשון כללית קוראים לזה מוסר, קוראים לזה עבודת המידות, זה נכון, אבל צריך להבין שיש כאן אור צפון מאחורי כל הדברים האלה.

כל זמן שיש לאדם ערלת הלב הוא לא תופס מהו האור הצפון שי כאן, אבל כשנסדק משהו מאותה ערלה והלב שלו מעט נפתח, פתאום הוא תופס, שיש כאן אור צפון, שזה אור של העוה"ב, איך קודם לכן הוא לא תפס? זה היה רק כסומא המהלך בארובה, הכל בחזקת סומים עד שבא הקב"ה ופותח את עיניהם, מי שנפתח לו הלב הוא קולט את החכמה שגנוזה במוסר, הוא תופס את האור שגנוז שם, הוא נבהל ומזדעזע עד עמקי נשמתו. אבל כל זמן שהאדם לא נסדק לו הערלה שבלב והוא לא הרגיש את האור הצפון, אז יש לו אולי תשוקה לעבודה, הוא מחפש תשוקה הוא מחפש התעוררות הוא מחפש עליה, הוא מחפש, אבל הוא לא נגע בנקודה הפנימית של הלב.

וְזֶה כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכֶּתוּב (מְשָׁלִי כ, ה): מֵיָמַי עָמְקִים עָצָה בְּלִבִּי אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלָנָה, כִּצָּה לֹמֵר, כִּי הִתְחַמָּה תְּקוּעָה בְּתוֹלְדוֹת הָאָדָם וְטָבְעוּ וּבְכַח הַכֶּתוּב

כי "אשר יצר את האדם בחכמה" אז מעצם היצירה שלו החכמה היא חלק מהויותו, ובדקות יותר היא עצם ההויה שלו.

כְּמֵיָמַי הַטְּמוּנִים בְּלִב הָאָרֶץ,

מה שהמים טמונים בלב הארץ זה דבר חדש בבריאה? או כך היה במעשה בראשית? "הארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום ורוח אלוהים מרחפת על פני המים" ביום שלישי נאמר יקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה. אז המים שנשאר טמונים בלב הארץ הם החידוש? או שהמים שהסתלקו משם זה החידוש? המים שנסלקו. אז המים שטמונים בלב הארץ זה טבע יצירתם.

וְהַנְּבוֹן הַמְּשָׁפִיל יִשְׁתַּדֵּל לְסַקֵּר עַל מַה שֵּׁשׁ בְּכַחוֹ וּבְמִצְפוּנָיו מִן הַתְּחִמָּה, לְגִלּוֹתָהּ וּלְהַרְאוֹתָהּ, וְיִשְׁאַבְּנָה מִלְּבוֹ, כְּאֲשֶׁר יִסְקֵר עַל הַמַּיִם אֲשֶׁר בְּמִצְמִקֵי הָאָרֶץ.

החוה"ל כאן בלשונו כותב דברים נפלאים מאוד! מאיפה האדם קונה חכמה? ברוך ה' יש ארון ספרים גדול וצריך לעבור מכרך לכרך על כל ספר, נו, אבל מה כתוב בחוה"ל "על מה שיש בכוחו", הוא חוזר למה כתב לעיל "כי החכמה תקועה בתולדות האדם בטבעו ובכח הכרתו", אז הוא מדבר על החכמה שיש בכוחו בתוך נפשו. "ובמצפוניו" על איזה חכמה הוא עוסק? במה הוא עוסק? בחכמה שתקועה אצלו, לא רק בחכמה שנמצאת בחוץ, אלא בחכמה שנמצאת אצלו בלב, לחקור על מה שיש בכוחו משורש יצירתו שהחכמה תקועה בליבו. "ובמצפוניו" אז מאיפה הוא מוציא את החכמה? מהמצפונים של עצמו, משם הוא מגלה את החכמה.

"לגלותה ולהראותה וישאבנה" אם היו שואלים כל אחד מאיפה הוא ישאב את החכמה? הוא יגיד משמחת בית השואבה והיום שאין אז יש ספרים, אבל מה שכתוב בחוה"ל? "וישאבנה מליבו" נו, אם אדם בא היום ואומר כל מיני רעיונות אז אומרים 'הרהורי ליבו', אין אדם חולם בלילה אלא מהרהורי ליבו, אבל כתוב כאן בחוה"ל מאיפה כל החכמה, צריך להבין יש שתי סוגי חכמות, יש כמה שבאה מבחוץ, ויש חכמה שבאה מפנים, החכמה של ד' חלקי שו"ע יסודו בחכמה שבאה מבחוץ, החכמה של חכמת המצפונים זה חכמה שבאה מבפנים, למה רוב בני אדם רחוקים מעבודת פנים? עבודת פנים היא חכמת פנים, האדם מתולדתו רגיל שאת החכמה הוא קונה מבחוץ, הוא רוצה לדעת ש"ס הוא רוצה לדעת פוסקים, ב"ה אבל מאיפה הוא קונה את אותה חכמה? מבחוץ, לתפוס שי חכמה שנמצאת בפנים וצריך לשאוב אותה, אנחנו משתמשים בלשון החוה"ל, התפיסה הזו לעצמה היא סוד כלפי רוב בני האדם, ודאי מי שלא מבין את הדברים יגיד 'רוח הקודש', החוה"ל לא עוסק כאן עכשיו ברוח הקודש, מדובר כאן בסוגיה לגמרי אחרת [גם לגבי אברהם אבינו מדובר שם על כליות, אבל כאן מדובר על הלב, זה חלוק מאוד, מדובר כאן אצל כל אדם].

עוד פעם שיהיה ברור, החכמה שהאדם רוצה להשיג מאיפה בעיקר החכמה שהוא רוצה להשיג? הוא רוצה להשיג מבחוץ, מי שלא תופס שי חכמה מבפנים שצריך להוציא אותה החוצה הוא רחוק מכל עבודת המוסר, מוסר זה לא כל מיני הרגשים ורעיונות, זה גילוי החכמה שנמצאת בפנים, מי שרוצה לקנות מוסר ע"י חכמה שנמצאת בחוץ הרי זה כאדם שמתעסק עם כלים ממקום אחד שמתאימים למקום אחר. החכמה הפנימית היא באה מבפנים, לא שהיא בפנים, בפשטות מבינים היא חכמה פנימית, שמשגים אותה בפנים, לא, היא באה מבפנים. יש כאן שני מקורות יסודיים לגילוי החכמה, דרכה של תורה של ד' חלקי שו"ע שהוא בא מבחוץ פנימה, חכמת המוסר היא חכמה שבאה מבפנים החוצה, "לגלותה ולהראותה וישאבנה מליבו", מי שתנועת הנפש שלו היא למבלע ולא פליט, הוא רחוק מכל חכמת המוסר, מי שקולט את התפיסה הפנימית שהיא השאיבה ממעמקי לבבו של החכמה שתקועה בו משעת יצירתו הוא זה שדורך על מפתן העבודה הפנימית, העבודה הפנימית היא בנויה על סוד פנימי, מהו הסוד הפנימי? גילוי החכמה מבפנים החוצה ולא רק מבחוץ פנים, מה בני אדם אבל על דרך כלל תופסים? מה זה עבודת המוסר? הפוך קורא עצות בספרים ומקיים, אז זה מחוץ לפנים וזה לא חכמה. כל העבודה הפנימית בנויה על חכמה כמו שנתבאר בארוכה מאוד לעיל עד השתא, אבל על איזה חכמה היא בנויה? היא בנויה על חכמה שבאה מבפנים. מיש קולט איך להוציא חכמה מפנים החוצה הוא שייך לעבודת המוסר, מי שלא הוא אל שייך לעבודה של מוסר, ודאי שהוא יכול לעבוד על מידותיו ואשריו וטוב לו אבל זה לא שייך לחכמה ולעבודה הפנימית, העבודה הפנימית זה אדם שחי כל הזמן בפנים כי משם המקור של החכמה שלו. בני אדם סבורים שמי חשי עבודת ה' אז הוא חי עבודה והוא רחוק מחכמה, לא, זה לא נכון בכלל, זה נכון שי כאן סוג נוסף של חכמה, כל בעלי המוסר עסקו בחכמות פנימיות, מדוע? כי החכמה שבה מתגלה המוסר הוא מבפנים לחוץ, על זה זה בנוי.

יש בני אדם שלכן סבורים שהם ילמדו את החכמה הפנימית, אבל איך הם מנסים ללמוד את החכמה הפנימית? מבחוץ פנים, זה השבירה הגמורה שיש. החכמה הפנימית היא באה מבפנים החוצה, היא לא באה מבחוץ פנים. מי שקולט את הדברים האלה הוא יכול הלמשך הלאה, אם אל עמדנו על היסוד הזה אז זה התעוררות בעלמא, אנחנו לא מזלזלים ח"ו בשום התעוררות, אבל לא עמדו על התפיסה מה זה חכמה המוסר, ומה זה עבודת הפנים. מי שעמד על היסוד הזה, לא רק בדעת אלא בתפיסה של לב פנימית, הוא שייך לעבודה הפנימית, מי שלא, אז הסוגיה שבה עוסק החוה"ל לא נוגעת אליו עכשיו, הוא יכול לקבל מזה התעוררות אבל הסוגיה לא נוגעת אליו, הוא עוסק בחוה"ל מחוץ לפנים וכל מה שעסק החוה"ל הוא מפנים לחוץ. מי שאין לו את התכונה של מפנים לחוץ אז הוא מתעסק רק מחוץ לפנים, הוא לא מוצא הרבה חכמה ומוסר.

[כשאדם מזדכך מעט ואז הוא מגיע לפנים, דוגמת מעין שנובע, מי גורם למעין שנובע? יש לו נביעה עצמית, ככל ששואבים יותר הוא נובע יותר, אבל הנביעה העצמית היא נביעה עצמית, אם תשאב יתרבה הנביעה, אבל הנביעה העצמית היא נביעה עצמית].

הדברים האלה קשה לבטאות אותם יותר בפה, זה לא דברים שאפשר להסביר, אבל צריך כל אחד לפי ערכו לתפוס ולבקש מהקב"ה שיפתח את לבבו שיתפוס במה עסקינן, כתוב כאן את סוד העבודה הפנימית, בני אדם מחפשים בקיאות במוסר, בני אדם מחפשים חיזוק, בני אדם מחפשים חבורה לעבודה, עוד פעם, לא מזלזלים בכל רצון טוב של קדושה, אבל זה לא שייך לכל חכמת המוסר שבה עסקו רבותינו, יש בני אדם שעוסקים מבחוץ ומחברים ספרים מבחוץ ועושים מעשים מבחוץ והכל מבחוץ, אלה שחיים בחוץ לא רואים מהי נקודת הטעות, אבל מיש תופס את מהלכי העבודה הפנימית הוא מבין שהסוגיה כאן היא סוגיה שונה בתכלית השינוי, כל החכמה הפנימית, היא באה מבפנים החוצה, "ישתדל לחקור על מה שי בכוחו", לפי זה נבין ברור, למה החכמה, הפנימית עוסקת כל הזמן בדקויות של הנפש, כי הרי היא מגלה את הדבר מפנים החוץ אז היא כל הזמן עוסקת במה שיש בפנים.

המקור של הנביעה כלשון החוה"ל "וישאבנה מליבו" איפה כל עבודת המידות? בלב? במקום של העבודה משם מקום השאיבה, הוא כל הזמן מברר דקויות בלב במהלכי חכמה, אבל בכדי להשיג את אותם דקויות הוא צריך לשהלב יהיה במדרגה של אותם דקויות, לכן הוא עובד כל הזמן לזכך את דקות הלב, וכשהלב יזדכך בדקותיו הוא משיג חכמה יותר דקה,

כי הכלי נעשה יותר ראוי, משל למה"ד אדם מגיע עם דלי עכור ומנסה לשאוב מים, אפילו שהמים במקור המעין נקיים, אבל הדלי העכור גורם למיים שילתכלכו, אם הלב לא זך הוא לא יכול לקלוט את הדקויות שינבעו משם, לכן ככל שהאדם עבד יותר על דקויות שבלב אז החמכה הפנימית שמתגלה ונשאבת לחוץ היא יותר דקה וחוזר חלילה, כך האסד כל הזמן משיג עוד ועוד ועוד, ואם ישאלו אותו 'זאת מנא לך?' ממעמקי לבבו שמשם נובע התורה, זה דברי חוה"ל, אין כאן ולו חידוש אחד על דבריו.

כמה בני אדם יכולים לעבור על הקטע הזה שקראנו עכשיו ולא להבין שכאן הוא בעצם גונז את כל סוד העבודה הפנימית שהוא הו[ן] את הדבר מחכמה שהיא מחוץ לפנים, למפנים לחוץ. הדברים האלה, מי שבאמת רוצה להיכנס פנים, שזה לא בגדר התעוררות חייב לקבוע את הדברים האלה בלבבו, ואפי' אם הוא לא מבין מה זה אז לבכות לקב"ה שיפתח לו את אותו מקום פנימי, אבל על זה זה בנוי, אם לא, אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה אבל הוא לא נוגע במה שהספר יעסוק לקמן, לא בחוה"ל לא בשערי תשובה ולא במסל"ש וכדומיהם, כל הספרים האלה היו בנויים על מפנים לחוץ, הם לא בנויים על מחוץ לפנים.

אדם קורא מסל"ש דלא כהחוח"ל, המסל"ש מביא הרבה פעמים גמרות כסדר, הוא סובר שזה מחוץ לפנים, זו טעות! מי שיש לו עין פנימית רואה את המפנים לחוץ שהוא הלבש את זה על חז"ל, אבל הוא רואה את זה מפנים לחוץ לא מחוץ לפנים. כל חכמי הדורות הקדושים שעסקו בעבודה פנימית, הם עסקו מפנים לחוץ, לכן כל הזמן הם היו כמעין המתגבר, מי שרגיל בכתבי הסבא מקלם, מי שרגיל בכתבי ר' ירוחם, הוא רואה כל הזמן שיש להם הרהורים שנבעים, זה לא רעיונות, זה מה שנבע ממעמקי לבבם, זה בנוי, מי שמעיין קבוע בכתבי הסבא מקלם בכתבי ר' ירוחם וכדו' זה מה שהוא רואה ברור, הוא רואה בני אדם שעמלו על עצמם והנביעה הפנימית נפתחה וכל הזמן דולים ומגלים את החכמה שגנוזה בתכם, איך להביט איך להסתכל על כלל כל הבריאה כולה, וכל פרט ופרט זה גילוי של הקב"ה בעולמו.

שיזכה אותנו הבורא שלבבנו יפתח ונזכה מחד לקנות תורה מחוץ לפנים אבל מאידך גם לגלות תורה מפנים לחוץ.

[1] בחת"ס על פרשת בחוקותי (ויקרא כו, ג) בד"ה "או יאמר על דרך מוסר": "במחילת כבוד החסיד ההוא (ר' בחיי), לא זה הדרך סלולה אשר חפץ ה', ואשר כבשוהו רבותינו ז"ל וקבעו בש"ס 'איבעיא להו... (ולד שנוולד) וגופו תיש ופניו אדם מהו... כי ידעו חז"ל שידיעת דברים אלו זהו האושר האמתי, וזה הוא המביא לאדם להבת לבו ביראת ה' כל היום ודביקות בשמו הגדול, ובתנאי שתהיה תחלת כוונתו לשם ה'... ויהיו הדינים חביבים עליו באופן שירצה להכין לו, אם אולי יזדמן כזה מה יעשה, ולא שיהיה צריך לעיין עליו בשעת מעשה". ובספר עמוד האמת בשם הרבי מקוצק כתב "זאת הדרך היתה בימיהם שהיו נשמות גבוהות וגופים טהורים...היה בידם להידבק בקדושתו ית' בעומק המחשבה בלבד...אבל בדור הזה...אי אפשר להגיע להתעוררות הנפש אם לא בעסקו דווקא בהלכות גירושין וכדומה".

[2] אותם שלא באו לידי מדה זו, לישר את שכלם על פי העיונים העליונים, הם צריכים יותר לעסק הפרטי של ההווה (פרטי סוגיות הש"ס), כדי שיוכלו לדון בלימוד דבר מדבר. וכן צריך זה כל אדם בעת ילדותו. אבל תלמידי-חכמים זקנים שירצו לשום עמלם בהשכלה עליונה של זכור הדעות והמדות, הם צריכים להיות גבורים בשנון ההלכות על פי המקורות היותר ברורים, ולא לעסוק כל כך בדקדוקים פרטיים... (אורות התורה ט יג).

- [הלכות שער היחוד 1]

Source: <https://bilvavi.net/shiur/חובתהלבבות-006-הקדמההאורחצפון>

Links

[1] <https://bilvavi.net/chovos.alef>